

Järvakandi klaasitootmine ja haridus tähistasid oma sünnipäeva

22. aug. 2019

Rongkäik on Järvakandi kooli kokkutulekute üks traditsioone. Foto: Aare Hindremäe

Helerin Väronen

Sel aastal täitub Järvakandis 140 aastat klaasitootmise alustamisest ja koolihariduse andmise algusest. Suurt sünnipäeva tähistati 16.-18. augustini erinevate sündmustega.

Oma ukseid avas Järvakandi klaasitehas, uudistada sai klaasimuseumi ja klaasistuudiot, tähistati kooli sünnipäeva ning peeti vilistlaste kokkutulekut, tutvustati kooli ajalooaamatut ja esines kooliansambel Welled, laupäeval sai süüa toidutänaval ja pühapäeval kodukohvikutes. Ei puudunud ka laad ja klaasitehase hoovis oli mõeldud laste peale. Pühapäeval pani kolmele peopäevale klaasimuseumi hoovis punkti etendus "Meil Jerwencatos".

Kui laupäeval natuke pärast kümnet Järvakanti jõudsin, oli alev alles vaikne ja rahulik, mõned üksikud inimesed liikusid toidualal ringi. Kultuurihallis oli aga rahvast rohkem, seal käis juba usin vilistlaste registreerimine õhtuseks kooli sünnipäevaks. Soovijad said osta kooli ajalooaamatut. Seda sirvides leidsin minagi tuttavaid nägusid ja sündmusi, millest osa võetud. Päeva peale tekkisid kultuurihalli ka Järvakandi tekstidega särkide müüjad. Nii võis päeval ringi liikudes aina rohkem näha neid, kes särki abil uhkusega märku andsid, et nende juured on Järvakandis, Eesti klaasipealinnas.

Kultuurihallis sai vaadata fotonäitust "Järvakandi aja lugu". Erakogudest saadud piltidel olid näiteks näha Järvakandi Pauluse kirik ja väliujula enam kui paarikümne aasta tagusest ajast, õllesaal ja kino ootesaal. Samas sai pilgu heita Järvakandi kooli õpilaste fotonäitusele "Aastaajad Järvakandis".

Kõht täis toidutänavalt

Toidutänaval oli väljas neli kohta. Umbes kella ühe paiku oli küll Cinema Cafe ette paigaldatud suure telgi alune sööjaid täis. Kahjuks oli hommikul kohal olnud jäätiseauto selleks ajaks juba ära sõitnud. Ei teagi, kas asi oli vahepealsetes probleemides elektriga või oli kliente vähe. Igatahes jagus kolmele allesjäänud söögikohale külastajaid.

Peale kohalike Cinema ja Jerwencato bistro oli kohal Amona kohvik. Kahe õe hobist alguse saanud ettevõtte pakkus erinevaid maiustusi ja kondiitritooteid ning kergeid einet, nagu supid ja wrapid. Nende toitlustusala nägi ka kõige ahvatlevam välja. Juba toidud olid isuäratavad, kuid kogu see väike pop-up kohvik oli mõnusalt romantilises võtmes dekoreeritud. Amona üks lisategevus on dekoratsioonide loomine ja peopaikade kaunistamine, nii et need tüdrukud teavad, mida nad teevad ja teevad seda hästi.

Cinema Cafe & Catering on Järvakandi suurim toitlustaja ja see paistis ka silma. Samal ajal õuele paigutatud toitlustusalaga olid avatud ka statsionaarse söögikoha ukсед. Teinegi Järvakandi söögikoht, Jerwencato bistro, võttis külastajaid vastu nii toidutänaval putkas kui ka tavapärase kohas. Lugesdes kõigi kolme söögikoha tutvustusi, jäi silma, et ainult toitlustamisega ei tegele ükski koht, kõik pakuvad ka mingit lisaväärtust.

Klaasimuuseumis õnnestus hetkeks peatada juhataja Allan Kima, et vahetada paar sõna. Kohe oli tulemas 20-liikmeline grupp, kes oli endale tellinud giiditeenuse. Rääkisime sellest, mis klaasimuuseumis toimub ja mida tulevikult oodatakse. Jätkuvalt on näitusesaalis üleval Pilvi Ojamaa näitus, mille kohta Prantsuse klaasikunstnikud on öelnud, et tegemist on maailmatasemel väljapanekuga. Klaasistuudio poolel oli näha, kuidas Eero Vaikre kuumade ahjude kõrval klaasist jäneseid valmistas.

Kui Kima hiljaaegu Kehtna valla ametnikega kohtus, kinnitati, et nii maakondlikus arengukavas kui ka Kehtna valla kavas on Järvakandi muuseum sees, kuid muuseumil oleks vaja ka enda arengukava, mida hetkel veel jätkuvate ühinemistuulte tõttu pole jõutud teha. Tavapärase muuseumi kummitav probleem on ka ruumipuudus, millest Järvakandigi puutumata pole jäänud. Võimalik variant oleks teenindusmajast ruume juurde saada, need aga vajaksid esmalt remonti.

Selge on aga see, et palju asju, mis peaks olema muuseumi hoidlas, on muuseumis hetkel väljas ja hoidla on nii täis, et seal pole ruumi ei istuda ega astuda. Samuti oleks muuseumile vaja juurde töötajaid. Praegu kahe töötajaga külastajaid vastu võttes teadustööd teha ei jõua ja asjad kipuvad kuhjuma. Kima jääb aga muuseumi tuleviku suhtes optimistlikuks ja loodab, et ajaga loksuvad asjad paika, nii et Eesti ainus klaasimuuseum saab olema tõeliselt esinduslik.

Pilguheit klaasitehasesse

Kunagi vaid paari töötajaga alustanud klaasivabrik, mis nüüd kannab nime O-I Estonia AS ning on Baltikumi ja Soome juhtiv klaasitehas, avas laupäeval ukсед kõigile, kel soov klaasi tootmise poolt oma silmaga näha. Kui klaasitehas 140 aastat tagasi tööd alustas, valmistati alguses klaasipurke kilude soolamiseks. Toodangu sortiment on väga stabiilseks jäänud, tänasel päeval toodetakse klaasipurke ja -pudeleid. Erinevaid tooteid on umbes 150.

Enne külastust jäi kõrvu ühe proua lause, et küllalt on Järvakandis ilmselt neid, kes eluaeg seal elanud, kuid klaasitehasesse pole sattunud. Aga tehasesse ekskursioonile pääsemiseks olid ettevõtte inimeste enda ohutuse tagamiseks ka omad nõuded.

Külastajal pidid olema pikad püksid, pikkade varrukatega pluus ja tugevama tallaga jalanõud ning erandeid ei tehtud – plätude ning lühikeste suvepükstega sisse ei lastud. Samuti pidi tehase külastaja olema vähemalt 120 cm pikk, seegi nõue kehtis laste ohutust silmas pidades. Kuid samal ajal, kui vanemad umbes kümne minuti ekskursioonil käisid, said lapsed mängida lastealal või uurida Pandipakendi meeskonna juures pakendite sorteerimist.

Klaasivabriku alasse sisenedes tuli enda nimi ja koht, kust tulli, kirja panna. Selleks hetkeks, kui järg minuni jõudis, küündis küllastajate arv 900 ligi ja kaugemad tulijad olid Norrast ja Peterburist. Tehasesse pääsemiseks tuli veel korra end kirja panna, kott käest ära anda, juuksed õhukese mütsi alla peita, silmad kaitseprillidega katta ning kõrvatropid kõrva panna. Midagi sees ei räägitud, sujuvalt juhatati meid erinevate masinate vahelt läbi tehase, ja kel küsimusi tekkis, sai neid esitada pärast väljumist.

Õnnestunud koolipidustused ja erakordsed kodukohvikud

Järvakandi kooli sünnipäeva pidustused said alguse reedel ajalooraaamatu esitlusega. Õhtu jätkus täissaalile esitatud kooliansambli Welled kontserdiga. Märkimisväärne on, et ansamblii täitus sel aastal 55 aastat. Kooli pidustused kulmineerusid laupäeval rongkäigu ja vilistlaste kokkutulekuga. Kooli direktor Aet-Triin Vasnu rääkis, et rongkäik on üks nende kokkutulekute osa ja see on tore, et sinna ikka minnakse. Ka seekord kulges rongkäik väga meeleolukalt. Üldse möödusid Vasnu sõnul pidustused muusika rütmis, positiivsete emotsioonidega, rõõmsate kohtumistega ja päikesepaistelisel. Inimesi oli kohal alla 500. Vasnu on südamest tänulik nii vilistlaskogule, õpetajatele kui ka koolitöötajatele, kes sündmust korraldada aitasid, samuti tänas ta kõiki vilistlasi, kes oma koolist hoolivad ja tahavad koos käia.

Mina jätkasin Järvakandi juubeli tähistamist pühapäeva hommikul laada ja kodukohvikute külastamisega.

Laadal just väga palju müüjaid ei olnud, kuid enamik tavaliselt laatadel leitavast sortimendist, koduselt valminud söögist kuni käsitööni, oli esindatud. Lisaks ehted, mänguasjad, keraamika, sepised ja muidugi klaasist esemed.

Tõelise elamuse pakkusid aga kodukohvikud. Õnneks oli neid vaid kolm, nii et igas kohas sai ka midagi söödud. Kohe jäi meelde esimesena külastatud kohvik Marta. Järvakandi kristlik nelipühikogudus Immanuel oli tähtsa päeva puhul katnud laua rohkete soolaste ja magusate toitudega. Teistest kohvikutest eristas seda kohta võimalus sees laua taga istuda, kuid avatud oli ka aed. Kogemust, mis küllastaja selles kohvikus sai, sobiks ilmselt iseloomustada sõnadega hele, helge, armas, maitsekas ja ülimalt romantiline.

Kohvik üllatas meeldivalt sellega, et kui küsiti hinnakirja, vastas kohviku perenaine ja koguduse pastor Rita Rüsse, et sel päeval on valuutaks naeratused. Eriti soovitas ta naeratada kellelegi sellisele, kellele muidu naeratada ei taha. Kel soovi, võis teha kogudusele annetuse. Kella 11 ajal pakkus Andrus Lukas söögi kõrvale ka elavat muusikat.

Marta kohvikut oli algul plaanis lahti hoida kella kolmeni, kuid küllastajad üllatasid meeldivalt ja enne kokkulepitud aega olid toidud otsas. Nii maitsevate söökide puhul oleks olnud ka imelik, kui midagi oleks alles jäänud. Pavlovad, makroonid, kohupiimakook ja kana olid igatahes ülimateks. Teisena jäi mööda peatähtsaks minnes teele kohvik Nostalgia. Nostalgiahõngu saamiseks oli pererahvas tõesti pingutanud. Ajastuks, kuhu küllastajate meeled lennutati, oli nõukogude aeg. Igal sammul leidis midagi, mida vaadata, alates tõetruudest lauanõudest kuni rinnamärkideni välja. Soovi korral sai rinnamärkidega kaunistatud raamiga endast ka pilti teha, lisades mõne sobiva aksessuaari miniväljapanekult.

Toiduletis olid küllastajaid vastu võtmas ja teenindamas väga asjalikud lapsed ja pakuti toitusid, mis olid populaarsed aastakümneid tagasi ja mida armastatakse tegelikult tänaseni – lihapirukatest kuni kapsasupini välja.

Kolmas, Mündi nime kandev kohvik oli oma stiililt natukene Nostalgia kohvikuga sarnane, kuid samas siiski omanäoline. Vabalt oleks võinud selle nimi olla ka „Nädalavahetus vanaema juures“. Täpselt selline tunne igatahes õuel tugitoolis piparmündi küpsisekooki süües tekkis. Teisedki menüüs olnud road, nagu võileivatort, kaneelisaiaid, mustsõstratee ja pojengimorss kõlasid just sellisena, mida vanaema lastelastele pakuks.

Lapsed said tähiseid jälgides osa võtta maastikumängust, mille läbinuid ootas üllatus. Kes päikese käes olla ei tahtnud, võis põigata jahedasse kuuri, kus näidati kinoprogrammi.

Ilmataat tundus seekord olevat Järvakandi rahva poolt, nädalavahetus oli selge ja helge. Ilmselt leidis

iga külastaja sel nädalavahetusel Järvakandis midagi, millest vaimustuda ja sai klaasipealinnana tuntud kohast teada nii mõndagi uut ja huvitavat.
